

49. Lovö kyrka.

Pl. 32.

Litteratur: B. Wallenberg i Julhälsning till församlingarna i ärkestiftet 1936, s. 27 f.

De båda runstenarna U 49 och 50 ha legat som hörnstenar under kyrktornet på norra sidan. De upptäcktes i febr. 1935 under kyrkans restaurering, togos fram och restes utanför kyrkan, U 49 på södra, U 50 på norra sidan av kyrktornet. Tornet har enligt fil. kand. Berit Wallenberg, som varit Riksantikvariens kontrollant vid restaureringen, tillhört den äldsta stenkyrkan på platsen. Tyvärr finnas inga säkra hållpunkter för denna kyrkas datering. Enligt de senaste undersökningarna av de uppländska kyrkornas kronologi torde den härröra från omkring 1180 (E. Lundberg, *Byggnadskonsten i Sverige under medeltiden*, 1940, s. 398).

Tydligt ha de båda runstenarna lagts ned i grunden till tornet, när kyrkan byggdes. Detta är i hög grad märkligt, eftersom ristningarna av allt att döma icke äro särdeles mycket äldre än kyrkan. Sannolikt ha stenarna förut stått resta på kyrkogården kring den träkyrka, som funnits på samma plats före stenkyrkan. Varför de då ha lagts ned på ett så oåtkomligt ställe i grunden är gåtfullt. Ha den nya kyrkans byggmästare visat en så komplett likgiltighet för de gravmonument, som funnos i närheten? Eller ha kanske de båda stenarna varit resta över gravar just på den plats, där tornet byggdes? Vid restaureringen 1935 konstaterades här ett gravfält med såväl hedniska som kristna gravar.

De båda runstenarna äro av samma material, ha ungefär samma storlek och äro utan tvivel ristade av samma hand. Huruvida de ha hört tillsammans och bildat ett gravmonument är ovisst, då inskrifterna icke kunna säkert tydas.

Ristningen är ojämnt och osäkert huggen. Ornamentiken är ytterligt degenererad. Man behöver blott fästa uppmärksamheten vid några detaljer: de båda djurhuvudena, som dock tydligt imitera runstensdjur, den smala halsen som plötsligt onaturligt sväller för att upptaga inskriften, runslingans avslutning i rakt uppåtlyftad fot, nacktofsen som för att binda samman runslingans början och slut går i en klumpig båge åt höger och sedan tillbaka under runslingan för att sluta i form av en fot. De båda Lovö-stenarna tillhöra uppenbarligen en tid, då man kanske vill men i varje fall icke längre kan utföra en runsten i klassisk stil. I sin art ha de icke många motstycken.

Liksom ornamentiken är degenererad, så äro också runorna egendomliga till sin form. Det är det vanliga runalfabetet som användes, icke det helstungna. Påfallande är särskilt bistavarnas längd (**h**, **a**, **n**, **o**, **i**, **t**, **f**, **k**), vidare **s**- och **r**-runorna som variera avsevärt till sitt utseende.

Inskrifterna innehålla icke den vanliga formeln. I sin helhet äro de icke säkert tydbara.

Röd sandsten. Höjd 1,04 m., bredd 0,85 m.

Inskrift:

+ **sir** + **hulmstain** + **ketilfastr** + **lapia**
 5 10 15 20 25

Till läsningen: 14 **e** är säkert stunget. Runan 25 är väl **þ**, den enda gång denna runa förekommer i inskrifterna. Mindre sannolikt, men dock ej alldeles uteslutet är **u**.

Inskriften innehåller två välkända mansnamn, fullt ordentligt stavade: *Holmstæinn* Holmsten och *Kættilfastr* Kättilfast. Däremot äro de båda återstående orden, det första 1—3 **sir** och det sista 23—27 **lapia**, oklara. Kan **sir** avse mansnamnet *Sigrødr*? Dålig ljudanalys jämte namnets naturliga utveckling i talspråk (*Sirødr*, gen. *Sirøðar* — *Sirðar*) kunna ha samverkat till denna egendomliga beteckning.